समं स्यादानुरूप्येण श्लाघा योग्यस्य वस्तुनः ।

यथा—

'शशिनमुपगतेयं कौमुदी मेघमुक्तं
जलनिधिमनुरूपं जह्नुकन्यावतीर्णा ।
इति समगुणयोगप्रीतयस्तत्र पौराः
श्रवणकटु नृपाणामेकवाक्यं विवव्रुः ॥'

विचित्रं तद्विरुद्धस्य कृतिरिष्टफलाय चेत् ॥ ७१ ॥

यथा—

'प्रणमत्युन्नतिहेतोर्जीवितहेतोर्विमुञ्चति प्राणान् ।
दुःखीयति सुखहेतोः को मूढः सेवकादन्यः ॥'

आश्रयाश्रयिणोरेकस्याधिक्येऽधिकमुच्यते ।

मेतद्वदन्ति । तथाहि—कुक्षिरवयवः कारणं तत्कर्तृका भुवनपानक्रिया कुक्षिकार्यस्यावयविनः सागरशयस्य कर्मतासंबन्धेन पानक्रियया विरुध्यते । भुवनपातृकुक्षिमतः कटाक्षपेयत्वस्य विरुद्धतया भानादिति । तन्न । प्रमाणान्तरवेद्यस्य हेतुहेतुमद्भावस्यात्र बोधाभावेनाप्रत्ययात् । धारणदर्शनरूपयोः पानयोः स्वतो विरोधाभावाद् उपदर्शितविरोधस्य क्रियागतत्वाभावेन प्रकृतानुपयोगित्वाच्च ॥ समालंकारमाह—**समं स्यादिति** । आनुरूप्येण योग्यकर्मणा । श्लाघा प्रशंसा ॥ **शशिनमिति** । इयमिन्दुमती कौमुदी अनुरूपमजं शशिनमुपगतेत्यर्थः । एवमग्रेऽपि । समगुणयोर्योगेन प्रीतिर्येषां ते तथा । नृपाणामिन्दुमतीलिप्सया समागतानामजेतरराज्ञाम् । विवव्रुः कथयामासुः ॥ विचित्रालंकारमाह—**विचित्रमिति** । तद्विरुद्धस्य इष्टविरुद्धस्य ॥ **प्रणमति** अपकृष्टो भवति । **उन्नतिरुत्कर्षः** । **जीवितं** प्राणरक्षा । दुःखीयति दुःखमिच्छति ॥ अधिकालंकारमाह—**आश्रयेति** । एकस्याश्रयस्य आ-

---

1. **सममिति** । सह तुल्यतया नीयते इति समम् ॥

2. **अधिकमिति** । कुवलयानन्दे त्वल्पमपि—'अल्पं तु सूक्ष्मादाधेयाद्यदाधारस्य सूक्ष्मता । मणिमालोर्मिका तेऽद्य करे जपवटीयते ॥' अत्र मणिमालामयी ऊर्मिका अङ्गुलीयकं अङ्गुलीमितत्वादतिसूक्ष्मा, सापि विरहिण्याः करे कङ्कणवत्प्रवेशिता जपमालेव लम्बत इति ततोऽपि करस्य विरहकार्श्यादतिसूक्ष्मता निरूपितेत्यल्पाख्यमलंकारान्तरमिति । तदन्ये न मन्यन्ते । आधारापेक्षया आधेयस्य महत्त्वकल्पनरूपाधिक्यभेद एव पर्यवसानात् । एवमन्येऽन्यत् ॥

---

१. 'जीवन' क ख-ग-घ. २. 'कृष्णशरीरस्य जन्यत्वाङ्गीकारेऽपि जगत्पातृकुक्षे-स्तदजनकत्वात् 'योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम्' इत्युपक्रम्याभिहितेन 'लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्ताल्लोकान्समग्रान्वदनैर्ज्वलद्भिः' इत्यनेन जगत्पालनकर्तुरीश्वरदेहस्य नित्यत्वाभिधानात्' इति पुस्तकान्तरे पाठः ।